

## МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

### METHODICAL BASES OF DETERMINATION OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF ENTERPRISES

В сучасних умовах вибір об'єкта інвестування здійснюється на основі порівняння показників інвестиційної привабливості. Інвестиційна привабливість – це система дій потенційного інвестора, яка направлена на вибір найефективніших проектів. При цьому її можна розглядати на рівні країни, галузі, регіону та підприємства.

**Ключові слова:** інвестиційна привабливість.

In modern terms the selection of entity investing is carried out on the basis of comparison of indexes of investment attractiveness. The investment attractiveness is the system of actions of potential investor that is directed on the selection of the most effective projects. It can be examined at the level of country, industry, region and concrete enterprise.

**Key words:** investment attractiveness.

**Вступ.** В будь-який час, особливо кризовий, виникає потреба залучення ефективного зовнішнього і, особливо, внутрішнього інвестора.

На початку здійснення інвестиційної діяльності перед інвестором постає питання вибору об'єкта інвестування. Такий вибір здійснюється на основі порівняння показників інвестиційної привабливості.

**Постановка завдання.** Сучасний ринок інвестицій в Україні характеризується великим попитом і незначною пропозицією. У зв'язку з цим перед інвесторами постає завдання вибору найбільш привабливого об'єкта інвестиційних вкладень.

**Результати.** Інвестиційна привабливість – це система дій потенційного інвестора, що спрямована на підбір найприбутковіших проектів, мають перспективи бізнесу і невисокий рівень ризику.

Інвестиційна привабливість може розглядатися на рівні країни, галузі, регіону, підприємства.

Інвестиційна привабливість країни – це сукупність політичних, правових, економічних та соціальних умов, які забезпечують інвестиційну діяльність вітчизняних та закордонних інвесторів.

Перелічимо основні чинники впливу на іноземні інвестиції: географічне положення країни, кількість населення, природні умови, ресурсний потенціал, політико-правове середовище, економічне середовище, ринки збуту, рівень розвитку природної та соціальної інфраструктури, рівень кваліфікації робочої сили та рівень оплати праці, рівень конкуренції, соціально-культурне середовище, екологія.

При оцінці інвестиційної привабливості України потрібно проаналізувати основні чинники наведені вище. Отже, до переваг належать: вигідне географічне положення в Європі, природні умови, ресурсне забезпечення, велика кількість населення, високий кваліфікаційний рівень робочої сили, низька оплата праці, соціальна незахищеність працівників, низький рівень конкуренції в країні. До недоліків належать: нестабільність політико-правового середовища, нерозвинутий внутрішній фінансовий ринок, високий рівень інвестиційних, фінансових і політичних ризиків, відсутність достовірної інформації про фінансово-економічне і соціально-політичне положення об'єктів інвестування, нераціональний розподіл внутрішніх інвестицій - приватних і державних, високий рівень інфляції.

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України має стійку тенденцію до зростання, станом на 1 січня 2008р. становив 29489,4млн. дол.США.

В 2000 р. показник прямих іноземних інвестицій на одного мешканця був одним з самих низьких у світі – 78,7 дол. , в 2003 р. – 142,6 дол., в 2005 р. – 359,6 дол., а у 2008 – 812 дол. на одну особу [Держкомстат], тоді як в Угорщині, Чехії, Естонії він складає більше 2000 дол.

Таблиця 1

Обсяг прямих іноземних інвестицій

Рік	Прямі іноземні інвестиції, дол.США	Обсяг прямих інвестицій на одного мешканця( з наростаючим підсумком), дол.США
2000	3281,8	78,7
2001	3875,0	94,1
2002	4555,3	114,0
2003	5471,8	142,6
2004	6794,4	191,4
2005	9047,0	359,6
2006	16890,0	463,6
2007	21607,3	636,5
2008	29489,4	812,1

Вдосконалено автором на основі [6-13]

Обсяг інвестицій в Україну щорічно збільшується, це зумовлено, прагненням дістати доступ до порівняно дешевих джерел сировини та ресурсів( матеріальних та людських) та прагненням закріпитися на перспективному ринку збуту.

Для визначення інвестиційної привабливості галузі використовуються такі групи чинників: ринкові, конкуренції, бар'єри входження в галузь та виходу з неї, взаємовідносини з постачальниками, технологічні та соціальні фактори[4, ст.41].

Аналізуючи галузеву привабливість України по наведених групах факторів, можна зробити висновок, що в даний час найбільший приток інвестицій спостерігається у високорентабельні сфери, що не потребують значних вкладень капіталу при забезпеченні його швидкої віддачі. За даними

Держкомстату інвестиційна привабливість галузей народного господарства України має наступний вигляд (таблиця 2).

Таблиця 2

Інвестиційна привабливість галузей народного господарства України

Групи галузей за інвестиційною привабливістю	Перелік галузей промисловості за окремими групами
1. Пріоритетні за рівнем інвестиційної привабливості	1.1. Металургія (кольорова і чорна) 1.2. Обслуговування населення 1.3. Торгівля
2. З достатньо високою інвестиційною привабливістю	2.1. Нафтодобувна і газова промисловість 2.2. Машинобудування і металообробка 2.3. Цементна промисловість 2.4. Виноробна промисловість
3. З середньою інвестиційною привабливістю	3.1. Хімічна і нафтохімічна промисловість 3.2. Виробництво збірного залізобетону 3.3. Вовняна промисловість 3.4. Виробництво плодоовочевих консервів 3.5. Масложирова промисловість
4. З низькою інвестиційною привабливістю	4.1. Вугільна промисловість 4.2. Електроенергетика

Джерело [13]

Регіональна привабливість оцінюється такими чинниками, як: рівень економічного розвитку регіону, рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону, демографічна характеристика, рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури регіону, рівень криміногенних, екологічних інших ризиків.

Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів в Україні можна визначати за методикою та системою показників, запропонованими Інститутом реформ, яка в основному ґрунтується на використанні показників, на які регіональні органи влади практично не можуть впливати, що зменшує можливості практичного використання цієї методики в процесі вдосконалення регіональної інвестиційної політики.

Такими показниками, які не перебувають у площині управлінської діяльності та багато в чому залежать від успадкованого науково-технічного і

фінансово-економічного потенціалу, є середній розмір сплаченого статутного капіталу на один діючий банк; та стан ринку цінних паперів та деякі інші.

Наведемо перелік основних регіональних складових, які цікавлять інвесторів та основі яких приймаються рішення про доцільність інвестування та обсяги інвестиційних надходжень: економіко-географічне положення, природоресурсний потенціал, трудовий потенціал, економічний потенціал: місткість споживчого ринку, інфраструктурний потенціал, науково-технічний потенціал, інвестиційні преференції, інвестиційні ризики [5, ст.287]

Для кращої орієнтації інвесторів має сенс групування регіонів залежно від рівня розвитку і структури промислового виробництва, які умовно поєднані в такі групи:

1) Регіони суцільної промислової агломерації з високою концентрацією виробництва і населення (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька і Луганська області).

2) Промислово розвинені регіони з концентрацією виробництва в обласних центрах і великих містах (Київська область і м. Київ, Харківська, Одеська, Львівська, Полтавська області).

Регіони, що входять до першої і другої групи, характеризуються багатогалузевою промисловою спеціалізацією. Тут розташована велика кількість підприємств, які працюють на загальнонаціональний і світовий ринок. У цих регіонах інвестор має широкі інвестиційні можливості по вибору об'єктів, видів і розмірів інвестицій. Він знайде свою нішу і на місцевому ринку.

3) Регіони, в яких переважає промисловість локального значення (15 областей, що залишились та Республіка Крим). Тут переважають дрібні й середні підприємства, що мають локальну спеціалізацію і працюють в основному на місцевий ринок. Вибір напрямів інвестування тут значно вузький.

Земля, клімат і багатогалузева спеціалізація відкривають великі можливості для інвесторів. Сільське господарство потребує фінансових ресурсів, оновлення технологій і виробничо-технічного парку. Але в сучасних

умовах воно має знижену інвестиційну привабливість. Несприятливим полем для інвестування є тваринництво. У землеробстві інвестиційний інтерес представляють лише дві галузі: виробництво технічних культур і овочівництво. Інвестор має враховувати несприятливу кон'юктурну ситуацію на ринку сільськогосподарських продуктів України - низький купівельний попит через суттєве зменшення доходів населення. Діють також такі фактори, які зменшують конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції, яка виробляється в Україні: екологічне забруднення та низька якість продукції, високий рівень витрат на виробництво. Проте інвесторів можуть привабити потенційні можливості інвестування в сільське господарство: право на землю, ніша на ринку України. Крім того, відсутні конкуренти і порівняно дешево можна придбати права власності.

Інвестиційна привабливість підприємства – це інтегральна характеристика окремих підприємств як об'єктів майбутнього інвестування з позицій перспективності розвитку, обсягів і перспектив збуту продукції, ефективності використання активів, їх ліквідності, стану платоспроможності і фінансової стану. Для оцінки інвестиційної привабливості можуть бути використані фінансові коефіцієнти. Їх склад визначається виходячи з цілей і глибини аналізу фінансового стану. Такими синтетичними показниками є: оборотність активів, прибутковість капіталу, фінансова стабільність, ліквідність активів тощо.

Для оцінки інвестиційної привабливості підприємств найчастіше використовується наступна схема аналізу, що складає в дослідженні шести основних блоків:

1. Показники фінансового стану підприємства.
2. Показники ринкового положення й конкурентноздатності продукції підприємства.
3. Показники організаційно-технічного й кадрового рівня підприємства.
4. Показники використання ресурсів на підприємстві.
5. Показники, що характеризують дивідендну політику підприємства.

6. Показники, що характеризують структуру власників (акціонерів) підприємства.

Показники фінансового стану підприємства є найбільш істотними для інвесторів. Крім традиційних показників у першому блоці аналізу важливо врахувати фактори, характерні для нинішнього етапу економічного розвитку країни, а саме: неплатежі, що проявляються у рості дебіторської і кредиторської заборгованостей та істотній різниці між виторгом від реалізації по відвантаженій і оплаченій продукції, а також високу частку бартерних операцій і грошових сурогатів у платежах, і, нарешті, для інвестора є значущими питання аналізу витрат підприємства.

Не зупиняючись докладно на п'ятьох інших блоках показників, відзначимо, що аналіз інвестиційної привабливості підприємства логічно починати з дослідження узагальнюючих кількісних показників, що характеризують найбільш істотні аспекти фінансово-господарської діяльності підприємства і які можна відносно просто розрахувати на базі фінансової звітності підприємства і даних галузевої статистики.

На першому етапі дослідження узагальнюючих показників підприємства через їхнє порівняння із середньо галузевими виявляються кращі підприємства галузі за допомогою відсікання компаній, що мають гірші показники. При цьому використовується метод угруповань, коли спочатку відсікаються підприємства, всі узагальнюючі показники яких гірше середньогалузевих, а потім ті підприємства, у яких хоча б один з узагальнюючих показників істотно гірше середньогалузевого. Міра істотності залежить від ступеня відхилення показників від середньогалузевих визначається методами математичної статистики.

На другому етапі дослідження узагальнюючих показників виявляються кращі підприємства галузі, а також робиться попередній висновок про інвестиційну привабливість підприємства за допомогою ранжирування підприємств галузі по ступені їхньої інвестиційної привабливості.

Висновок про інвестиційну привабливість підприємства, виходячи із результатів порівняльного аналізу узагальнюючих кількісних показників носить попередній характер. Для остаточного висновку про інвестиційну привабливість підприємства й визначення його сильних і слабких сторін необхідний більш глибокий аналіз усіх блоків (розділів) показників, при використанні методів порівняння й обробки рядів динаміки (для кількісних показників) і експертних оцінок (для якісних показників).

**Висновок.** Обсяг іноземних інвестицій є одним з показників, які характеризують ступінь інтеграції країни у світову спільноту і залежить від привабливості об'єкта інвестування. Оцінка інвестиційної привабливості проводиться на рівні країни, галузі, регіону та підприємства.

Слід зазначити, що економіка України нині не може задовольнити вимоги західних інвесторів. Серед причин непривабливості українського інвестиційного клімату називають високий рівень інвестиційних, фінансових і політичних ризиків в Україні, високий рівень інфляції, нестабільність і недосконалість законодавства (за роки незалежності законодавство, що регулює іноземні інвестиції, змінювалось понад 10 разів), відсутність достовірної інформації про фінансово-економічне і соціально-політичне положення об'єктів інвестування, нерозвиненість фондового ринку, ускладнений режим доступу в країну, відсутність державних гарантій захисту іноземного інвестора, і законодавче затверджених методик з оцінки інвестиційних проектів.

#### **Список використаної літератури:**

1. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент: Учебный курс. – К.: Эльга-Н, Ника-Центр, 2001.- 448 ст.
2. Бутко М., Зеленський С., Акименко О. Сучасна проблематика оцінки інвестиційної привабливості регіону // Економіка України, 2005, № 11, С. 30—37.
3. Губарь Е. В. Удосконалення методів управління інвестиційною діяльністю підприємств харчової промисловості: Автореферат дис. канд. ек. наук: 07.03.2007./ Нац. ун-т харч. тех.-гій. К., 2007 – 35 с.

4. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: Навчальний посібник. – К. Центр навчальної літератури, 2004. – 376 с.
5. Музиченько А.С. Інвестиційна діяльність в Україні: Навчальний посібник. . – К. Кондор, 2005. – 406 с.
6. Статистичний щорічник Україна 1999 / За ред. О. Г. Осауленка. –К.: Державний комітет статистики України, 2000. – 515 с.
7. Статистичний щорічник Україна 2001 / За ред. О. Г. Осауленка. –К.: Державний комітет статистики України, 2002. – 621 с.
8. Статистичний щорічник Україна 2002 / За ред. О. Г. Осауленка. –К.: Державний комітет статистики України, 2003. – 623 с.
9. Статистичний щорічник Україна 2003 / За ред. О. Г. Осауленка. –К.: Державний комітет статистики України, 2004. – 624 с.
10. Статистичний щорічник Україна 2004 / За ред. О. Г. Осауленка. –К.: Державний комітет статистики України, 2005. – 643 с.
11. Статистичний щорічник Україна 2005 / За ред. О. Г. Осауленка. –К.: Державний комітет статистики України, 2006. – 644 с.
12. Статистичний щорічник Україна 2006 / За ред. О. Г. Осауленка. –К.: Державний комітет статистики України, 2007. – 522 с.
13. <http://ukrstat.gov.ua/>